

Sygn. akt: I C 113/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 marca 2022 roku

Sąd Okręgowy w Gliwicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Wojciech Hajduk
Protokolant:	Aleksandra Strumiłowska

po rozpoznaniu w dniu 9 marca 2022 roku w Gliwicach

sprawy z powództwa M. W., K. W.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę i ustalenie

1. ustala, że stosunek prawny wynikający z umowy kredytu hipotecznego numer (...) z dnia 3 lipca 2008 roku zawartej pomiędzy (...) w W. a powodami M. W. i K. W. nie istnieje, wobec nieważności powyższej umowy;
2. zasądza od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powodów jako wierzycieli solidarnych kwotę 207.439,83 (dwieście siedem tysięcy czterysta trzydzieści dziewięć 83/100) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 9 marca 2022 roku;
3. w pozostałym zakresie powództwo oddala;
4. zasądza od pozwanego na rzecz powodów jako wierzycieli solidarnych kwotę 11.800 (jedenaste tysięcy osiemset) złotych tytułem kosztów procesu.

SSO Wojciech Hajduk

IC 113/21 UZASADNIENIE

Powodowie M. W. i K. W. w pozwie przeciwko pozwanemu (...) SA w W. domagali się zasądzenia kwoty 207.439,83zł tytułem nienależnie pobranych rat kapitałowo odsetkowych w okresie od 15.02.2011 do 15.09.2020r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 30.10.2020r. oraz ustalenia nieistnienia stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia 03.07.2008r.;

ewentualnie

żądali zapłaty 99.363,68zł tytułem zwrotu zawyżonych rat uiszczanych w okresie od 15.02.2011 do 15.09.2020r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 30.10.2020r. Uzasadnili, że w dniu 3.07.2008 r. jako konsumenci zawarli z (...), poprzednikiem prawnym pozwanego - (...) Spółki Akcyjnej, na podstawie funkcjonującego wzorca, umowę kredytu hipotecznego dla osób fizycznych nr (...). Celem kredytowania było dokończenie budowy domu

jednorodzinne. Bank stosował własne kursy kupna i sprzedaży walut ustalane wg własnej Tabeli kursów walut, które ustalał w sposób dowolny.

Postanowienia umowne w §1ust.3a; §10ust5; §12ust5 i §15ust4 umowy nie zostały indywidualnie uzgodnione między stronami, a jednostronnie narzucone przez bank powodując dezorientację co do wysokości świadczeń mających zostać spełnionych w przyszłości. Powodowie nie mieli żadnego wpływu na treść i charakter wskazanych postanowień. Nie otrzymali prawdziwej i rzetelnej informacji na temat sposobu ustalania wysokości raty kapitałowo-odsetkowej, sposobu, warunków i przyczyn ustalania kursów wymiany walut mających wpływ na wysokość rat kapitałowo-odsetkowych. Nie mieli wiedzy na temat mechanizmu indeksacji, nie negocjowano z nimi postanowień umowy, nie uzyskali informacji o specyfice mechanizmu indeksacji. Nie poinformowano ich o przyczynach i konsekwencjach ekonomicznych wiążących się lub mogących się wiązać z zawarciem umowy o kredyt indeksowany do kursu waluty obcej. Nie mieli wiedzy w jaki sposób ich zobowiązanie o będzie przeliczane w praktyce przez Bank: a co za tym idzie - nie wiedzieli i nie mogli się dowiedzieć w jakiej wysokości w przyszłości będą spłacać raty kapitałowo-odsetkowe z tytułu salda kredytowego. Prowadzi to do unieważnienia umowy w rozumieniu art. 353¹kc i art. 58kc. Posiadają interes materialnoprawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., albowiem orzeczenie wydane w sprawie doprowadzi do zniwelowania skutków prawnych nieważnego stosunku prawnego. Do 15.09.2020 łącznie spłacili 252.301,27zł przy czym domagają się zapłaty części w kwocie żądanej w roszczeniu głównym. W roszczeniu ewentualnym zażądali zwrotu 99.363,68zł tytułem zwrotu nadpłaconych rat po usunięciu postanowień abuzywnych, w sytuacji gdyby uznano, że umowa jest ważna.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa. Zaprzeczył aby umowa była nieważna i aby zawierała klauzule abuzywne. Pozew ma na celu podważenie umowy sprzecznie z rolą i funkcją indywidualnej kontroli postanowień umownych, które zostały indywidualnie uzgodnione. Bank stosował rynkowe kursy waluty obcej. Powodowie nie mają interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy, a samo żądanie stanowi nadużycia prawa. Zarzucił również przedawnienie roszczenia.

SĄD USTALIŁ

W dniu dnia 03.07.2008r. powodowie M. W. i K. W. zawarli z (...) umowę kredytu hipotecznego (...) nr (...) na kwotę 210.100,80zł indeksowaną do CHF, na okres 240 miesięcy. Celem kredytowania było refinansowanie kredytu mieszkaniowego i budowę domu jednorodzinne [§1pkt1 umowy k-23, wniosek o udzielenie kredytu k-197-203, zeznania powoda M. W. k-310-311]. Umowa została sporządzona na podstawie wzorca banku, wskazano w niej min. że kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji, wg kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) na koniec dnia 20.06.2008 wynosi 103.101,77 CHF, przy czym kwota ta ma charakter informacyjny, a wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu może być różna od podanej [umowa § 1 pkt 2-5 k-23,], raty kapitałowo-odsetkowe spłacane będą w złotych, poprzez obciążenie rachunku powodów, po ich uprzednim przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) banku obowiązującego na dzień spłaty [umowa § 10 pkt 5 oraz §6 pkt3 k-24 i 25]. Również regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych - w ramach MultiPlanów w analogiczny sposób odwoływał się do tabeli kursowej (...) banku [Regulamin §1 pkt 2 k-29v; §23pkt2 k- 33]. Zastosowano stopę procentową LIBOR3M dla CHF. W umowie zawarto również oświadczenie, że kredytobiorcę dokładnie zapoznano z warunkami udzielenia kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, co akceptuje, nadto jest świadomy ryzyka kursowego i jego konsekwencji wynikających z niekorzystnych wahań kursu złotego względem walut obcych, co może mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu [umowa § 29 pkt 2 k-27]. Umowa odwoływała się również do bankowej tabeli kursowej w § 12 ust 5 dotyczącym sytuacji wcześniejszej spłaty kredytu oraz §15 ust 4 ustalenia wysokości wierzytelności banku w razie wypowiedzenia umowy i wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego [k-24 i 25].

Do zawarcia umowy doszło gdy powodowie poszukiwali możliwości sfinansowania budowy domu jednorodzinne [zeznania powoda M. W. k-310-311, zeznania powódki K. W. k-311, umowa kredytu §1pkt1 k-22, wniosek kredytowy k-197-203]. Powód rozeznał oferty kredytowe różnych banków, został poinformowany, że nie posiadają zdolności kredytowej do otrzymania kredytu w PLN w oczekiwanej wysokości. W (...) Oddziale pozwanego, w którym

przeprowadzono wszystkie formalności, w trakcie spotkania z doradcą kredytowym, zaproponowano im kredyt indeksowany do CHF jako najkorzystniejszy, o najniższej racie. Nie przekazano szczegółowej informacji o ryzyku kursowym i wpływie wahań kursowych na wysokość kapitału do spłaty i raty kredytowej. Powodowie byli przekonani o stabilności waluty CHF. Kolejne spotkanie w banku, na którym podpisano umowę, sprowadziło się do jej przeczytania i złożenia podpisów. Powodowie założyli u pozwanego konto do obsługi kredytu [zeznania powodów k-310-311]. Kredyt wypłacono w transzach 8.07.2008, 15.07.2008r. [wniosek o wypłatę transzy k-208, zaświadczenie banku k-37]. Powodowie do 15.09.2020 spłacili 252.301,27zł [zaświadczenie k-37-40].

Powyższy stan faktyczny ustalono w oparciu o powołane wyżej dokumenty i zeznania powoda M. W.. Udział powódki ograniczył się do spotkania, na którym podpisano umowę. Zeznania świadka M. D. [k-175-179] mają dla sprawy drugorzędne znaczenie, świadek nie miał kontaktu z powodami, nie brał udziału przy sporządzaniu umowy. Zeznania dotyczyły min. obowiązków pracowników banku w zakresie udzielania informacji klientom, w okresie gdy zawierana była umowa, w oderwaniu od konkretnej sytuacji powodów, sposobu przedstawienia im oferty i okoliczności zawarcia umowy.

SĄD ZWAŻYŁ

Okoliczność, że pozwany jest następcą prawnym (...) pozostaje poza sporem, została przyznana przez pozwanego, wynika również z Krajowego Rejestru Handlowego KRS (...). Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. prawo bankowe przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Należy wskazać, że w świetle utrwalonego poglądu w orzecznictwie i doktrynie, umowy kredyt indeksowany do waluty obcej były, w czasie zawarcia spornej umowy, dopuszczalne w świetle zasady swobody zawierania umów z art. 353¹ kc.

Analiza spornej umowy kredytu przez pryzmat art. 385¹ §1kc prowadzi do wniosku, że w niej doszło do jej skutecznego zawarcia z uwagi na rażące naruszenie interesów powodów jako konsumentów poprzez niekorzystne ukształtowanie ich sytuacji ekonomicznej na skutek nieusprawiedliwionej i niekorzystnej dysproporcji praw i obowiązków. Zgodnie z art. 385¹ §1kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W pierwszym rzędzie należy dokonać oceny czy umowa zawierała niedozwolone postanowienia, jaki miały charakter, czy określały główne świadczenia stron.

Powodowie w pierwszej kolejności zarzucili, że zawarte w umowie klauzule ryzyka walutowego są abuzywne. W tym względzie należy zwrócić uwagę na treść następujących wyroków Trybunału Sprawiedliwości: z 30 kwietnia 2014r C-26/13; z 20 września 2017 r. C-186/16; z 20 września 2018r. C-51/17; z 14 marca 2019 r. C-118/17 oraz z dnia 3 października 2019 r. C-260/18. Orzeczenia te zapadły na tle umów kredytu zawartych z konsumentami i zawierających ryzyko walutowe (kredytu indeksowanego, denominowanego lub wprost kredytu walutowego). W ocenie TSUE nie jest możliwe odrywanie klauzuli ryzyka walutowego (wyrażonej czy to przez indeksację czy też denominację) od mechanizmu przeliczania waluty krajowej na walutę obcą i Trybunał Sprawiedliwości konsekwentnie kwalifikuje klauzule dotyczące ryzyka wymiany, do których zalicza także sposób ustalania kursu wymiany, jako klauzule określające **główny przedmiot umowy kredytu**. W wyroku z 20 września 2017r. C-186/16 dokonał wykładni art. 4 ust 2 dyrektywy Rady 93/13 z 5.04.1993r. W uzasadnieniu wyroku C-260/18 (pkt 44 wyroku) Trybunał ponownie potwierdził swoje stanowisko w odniesieniu do kredytu indeksowanego, że klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy. Orzeczenia te są wiążące dla Sądu Polskiego. Stosując prounijną wykładnię art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 i 6 art. dyrektywy 93/13 przyjęto więc, że kwestionowane przez powodów postanowienia

umowy kredytu, które wprowadzają ryzyko kursowe (ryzyko wymiany) przez mechanizm indeksacji, stanowią klauzulę określającą główne świadczenia stron (essentialia negotii).

Tym samym w dalszym etapie rozważań, w świetle art. 385¹ §1kc, konieczna jest ocena czy określone w spornej umowie i stanowiące główne świadczenia stron klauzule ryzyka walutowego (§1 pkt 3A, §10 pkt 5, §12ust5 także §15pkt 4 umowy, oraz §1pkt 2 i § 23 pkt2 regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych, stanowiącego integralną część umowy) zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, co skutkowałoby związaniem stron umową.

Umowa kredytowa oraz Regulamin zastrzegają warunki indeksacji świadczenia do kompetencji banku odsyłając do kursów walut zawartych w "Tabeli kursowej (...)" obowiązującej w banku. Prawo Banku do ustalania kursu waluty nie doznaje żadnych umownych ograniczeń w postaci skonkretyzowanych, obiektywnych kryteriów zmian stosowanych kursów walutowych. Bank swobodnie ustalał, według tylko sobie znanych zasad, kursy walut, mając nieograniczone prawo kształtowania raty. Jest to równoznaczne z prawem dowolnego kształtowania wysokości świadczeń głównych (wysokości raty i całej należności) w czasie trwania stosunku prawnego. Tym samym nie można mówić o jednoznacznym określeniu głównego świadczenia. Umowa powoduje swoistą nierówność informacyjną stron. Powodowie jako konsumenci, na podstawie treści umowy, w chwili jej zawarcia, nie byli w stanie oszacować kwoty, którą będą musieli spłacić w przyszłości, a o poziomie zadłużenia ratalnego [wysokości raty], dowiadywali się dopiero w związku z podjęciem odpowiedniej sumy z ich rachunku. Jest to nie do zaakceptowania, w tym zakresie umowa kształtuje prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco narusza ich interesy w rozumieniu art. 385¹kc.

Dodatkowym naruszeniem dobrych obyczajów i rażącym naruszeniem usprawiedliwionych interesów pozwanych jako konsumentów jest zastrzeżenie dwóch różnych kursów wymiany: kursu kupna dla przeliczenia wypłaconego przez bank kredytu, zaś kursu sprzedaży dla obliczania rat spłacanego kredytu. Powoduje to nieuzasadnione korzyści kosztem konsumenta i narusza równorzędność stron umowy przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między partnerami stosunku obligacyjnego.

Należy wskazać również, że nie jest wystarczające określenie w umowie, że „kredytobiorca został zapoznany z warunkami kredytu..., jest świadomy ryzyka kursowego i niekorzystnych wahań kursu złotego, które może mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu” (§29pkt2 umowy). Bank naruszył obowiązek rzetelnego poinformowania konsumentów. Powinien przedstawić pełną informację umożliwiającą podjęcie racjonalnej decyzji o długofalowych skutkach, w tym przedstawić wahania kursów wymiany i ryzyko związane z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, klarownie wyjaśnić, jak na wysokość raty kredytu wpłynęłaby silna deprecjacja kursu waluty krajowej, a także wyjaśnić, że ryzyko kursowe z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty, co nie miało miejsca.

Powodowie nie mieli realnej możliwości oddziaływania na treść postanowień umownych, nie zostały indywidualnie uzgodnione, a pracownik banku w efekcie zachęcił ich do zawarcia umowy wskazując korzyści wynikające z niskiej raty i stabilnego kursu franka. Argumentacja pozwanego odwołująca się do faktycznego stosowania kursów nie odbiegających w wysokości od rynkowych nie ma znaczenia dla oceny abuzywności postanowień umownych. Ocena jest niezależna od sposobu wykonywania umowy. Powoduje to, że umowa stron nie wiąże. Skutek nieważności nie został również zniwelowany przez nowelę art. 69 Pr. bank wprowadzającą z dniem 26 sierpnia 2011 roku regulację wyrażoną w ust. 2 pkt 4a tej ustawy. Ustawa weszła w życie po zawarciu umowy.

Powodowie poinformowani przez Sąd na rozprawie w dniu 9.03.2022r. o możliwych negatywnych dla nich konsekwencjach związanych z ustaleniem nieważności umowy oświadczyli, że nie chcą jej utrzymania w mocy. Skoro nie doszło do skutecznego zawarcia umowy z uwagi na naruszenie normy art. 385¹ §1kc żądanie ustalenia nieważności umowy (nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy) jest uzasadnione.

Zgodnie z art. 189kpc powód może żądać ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny w ustaleniu występuje tylko wówczas gdy istnieje obiektywna potrzeba ochrony prawnej. Zgodnie z powszechnie przyjętym w doktrynie i orzecznictwie poglądem, interes prawny nie istnieje, gdy możliwe jest wytoczenie powództwa dalej idącego w swych skutkach. W niniejszej sprawie powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia. Umowa została zawarta na 240 miesięcy, okres ten nie upłynął. Żądanie ustalenia jej nieważności, niezależnie od żądania zapłaty tytułem wzbogacenia, gwarantuje im pewność swojej sytuacji prawnej na przyszłość. Samo żądanie zapłaty, pomimo że przesłankowo ustalałoby nieważność umowy, nie gwarantowałoby takiej pewności prawnej.

Do rozliczeń stron zastosowanie znajdują przepisy art. 405-411k.c. regulujące bezpodstawne wzbogacenie. Zgodnie z art. 405kc kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe zwrotu jej wartości. Obowiązkiem stron umowy kredytu jest wzajemne zwrócenie świadczeń. Roszczenia stron mają charakter odrębny (niezależny), co oznacza, że nie ulegają automatycznie wzajemnej kompensacji i konsument może żądać zwrotu w całości spłaconych rat kredytu niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. [uchwała SN z 7.05.2021 IIICZP 6/21].

Tym samym osoba wzbogacona zobowiązana jest do zwrotu korzyści. Żądanie zapłaty obejmowało część świadczeń uiszczonych na rzecz pozwanego od zawarcia umowy do 15.09.2020r. i jest uzasadnione. Zgłoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia jest bezzasadny. W świetle art. 120 §1 kc bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się od dnia w którym roszczenie stało się wymagalne lub gdy wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie. Możliwość taką otworzyły orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości. Pierwszymi były wyroki z 30.04.2014r C-26/13, z 20.09.2017 r. C-186/16, z 20.09.2018r. C-51/17; z 14 marca 2019 r. C-118/17 oraz z 3.10 2019 r. C-260/18. Dla kredytobiorcy obecnie jest to termin 6 letni [art. 120§kc w zw. z art. 5 ust 1 ustawy z dnia 13.04.2018 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw], okres ten należy liczyć od 20.09.2017r. [wyrok Trybunału Sprawiedliwości 20 września 2017 r. C-186/16 jednoznacznie określający sytuację prawną konsumenta]. Pozew złożono 19.02.2021r. Tym samym termin przedawnienia został przerwany.

Postanowieniem z 9.03.2022r. na zasadzie art. 235² §1 pkt 2kpc pominięto wnioskowane przez strony dowody z opinii biegłego z zakresu rachunkowości finansowej oraz rachunkowości i bankowości. Wnioski te były bezzasadne wobec ustalenia nieważności umowy w świetle art. 385¹ §1kc, ponadto zastępowanie klauzul abuzywnych np. średnim kursem waluty ogłaszanych przez NBP jest niedopuszczalne jako sprzeczne z celem Dyrektywy 93/13.

W świetle powyższego na mocy art. 189kpc w pkt 1 ustalono, że stosunek prawny wynikający z umowy kredytu hipotecznego nr (...) z dnia 03.07.2008r. zawartej pomiędzy powodami (...) w W. nie istnieje wobec nieważności umowy, w pkt 2 uwzględniono żądanie zapłaty w zakresie roszczenia głównego. O odsetkach orzeczono na zasadzie art. 481kc, zasądzono je od dnia wyrokowania. Całkowita bezskuteczność umowy kredytu staje się trwała (definitywna) wtedy, gdy należycie poinformowany o niedozwolonym charakterze postanowienia (bez którego umowa nie może wiązać) i jego konsekwencjach konsument nie wyraził świadomej i wolnej zgody na postanowienie, a jeżeli utrzymanie umowy jest możliwe po jej uzupełnieniu - sprzeciwił się temu uzupełnieniu [uchwała SN z 7.05.2021 IIICZP 6/21]. Powodów poinformowano na rozprawie 9.03.2022r. Tym samym odsetki należą się od wyrokowania. W pkt 3 w pozostałej części powództwo co do odsetek oddalono jako bezzasadne. W pkt 4 na zasadzie art. 98 kpc zasądzono koszty postępowania opłatę od pozwu i wynagrodzenie pełnomocnika wg minimalnej stawki.